

Predlog za reformo zapisa zemljepisnih imen

---

1 Uvod

Poglavitna naloga pravopiscev je, da za pisanje začetnice izoblikujejo taka pravopisna pravila, ki bodo jasna, pregledna, nedvoumna in ponazorjena z raznovrstnimi zgledi; poleg tega naj bi zahtevnejšim uporabnikom, ki se pri izbiri začetnice v nobenem primeru ne morejo izogniti stvarnim dejstvom (védenje!), pomagala pri razreševanju še tako zagatnih zgledov. Zaželeno je, da se po eni strani radikalno ne spreminjajo (še posebej, če splošna raba kaže, da so se zadovoljivo ustalila), saj lahko vplivajo tudi na javne napise, obstoječo strokovno literaturo, razburjajo različne generacije, po drugi pa, da ponujajo pojasnila in rešitve za vse tiste pravopisne zagate, ki so se pokazale v rabi od izida zadnjega pravopisa.

2 Terminologija

Dosedanja delitev zemljepisnih imen na **naselbinska** in **nenaselbinska imena** (uporabniki so z izrazoma imeli kar precej težav) terja ponoven premislek.

Predlog

Delitev na naselbinska in nenaselbinska imena ni potrebna, vsa naj se imenujejo zemljepisna imena.

3 Velika začetnica

Velika začetnica je signal, da kaj iz splošnega preide v individualno ali doživi pomenski prenos, in to velja za vse tri lastnoimenske skupine: imena bitij (npr. *Orel*, *Medved*, *Karel Veliki*, *Rdeča kapica*, *muca Copatarica*, *dedek/Dedek Mráz*) ter zemljepisna (*Brdo*, *Polje*, *Kras*, *Grmada*, *Kopa*, *Dolenja vas*, *Zmajski most*, *Zidani Most*, *Bermudski trikotnik*, *reka Temenica*, *Trg Zvezda*) in stvarna imena (*Mavrica*, *Loški razgledi*, *Življenje in tehnika*, *cerkev svetega Jožefa*, *vila/Vila Šubic*).

Kljub dosedanjim na videz jasnim pravilom v SP 2001, po čem se ravna izbira začetnice, so piščoči v nekaterih primerih še vedno v dvomih. Natančna geografska tipologija in množica zgledov ne moreta biti v zadovoljivo pomoč. Podrobneje in z vzporejanjem je treba prikazati razliko med neprvimi občnimi poimenovanji in njihovim prehodom v lastno ime, imena z razlikovalnimi sestavinami, občnoimenska jedra, ki so bodisi sestavina zemljepisnih imen bodisi stalne besedne zveze, in predložna imena. Poglavlje o mali začetnici »[p]ri zemljepisnih občnih imenih« v SP 2001 (§ 137–142) ni potrebno.

Predlog

Zemljepisna imena naj se obravnavajo samo v poglavju Velika začetnica, na ustreznih mestih naj bodo predstavljeni tudi zapisi z malo začetnico.

4 Prehod iz občnega poimenovanja v lastno ime

Po pregledu gradiva in rabe je bilo mogoče ugotoviti, da neprva občna poimenovanja, ki so strokovni izrazi za zemljepisne danosti in upravno-politični izrazi, ohranjajo malo začetnico, če z njimi poimenujemo točno določeno zemljepisno danost oz. upravno-politično enoto, če je ne, jih pišemo z veliko začetnico, saj je izraz doživel pomenski prenos (poimenuje drugo zemljepisno danost) in ga pišemo z veliko začetnico. Malo začetnico ohranjajo tudi neprvi splošni izrazi v besednih zvezah, ki so postale lastno ime. Do pomenškega prenosa splošnih izrazov je v rabi prišlo predvsem v imenih za domače zemljepisne danosti, ki se uporabljajo tudi v skrajšani obliki (gl. Nasvet).

Predlog

Z malo začetnico pišemo **strokovne izraze** (gl. seznam) za zemljepisno danost, tudi stilno zaznamovane (geografske, geološke, planinske, urbanistične, arheološke).

Nekaj zgledov po abecedi:

- *celinska polica* sin. *šelf* 'dno obrežnega morja' (*Sundska celinska polica*)
- *glava* 'zaobljena, kopasta skalna tvorba v steni' (*Šitna glava*)
- *gradec* 'utrjena naselbina na vzpetini, zlasti iz staroslovanskih časov' (*Ajdovski gradec*)
- *kočna* 'polkrožen zaključni del ledeniške doline' (*Ravenska kočna*)
- *krajina* 'mejno ozemlje' (*Bela krajina*)
- *križ* 'vrh, s katerega se razhaja troje ali več slemen, hrbtov, grebenov' (*Dovški križ*)
- *ledena jama* 'kraška jama v večji nadmorski višini, v kateri se večji del leta ali celo leto ohranja led' (*Velika ledena jama v Paradani*)
- *ledeni pokrov* 'obsežna, lahko tudi več km debela gmota ledu' (*Grenlandski ledeni pokrov*)
- *mesto* 'večje naselje' (*Novo mesto*)
- *narodni park* 'praviloma obsežnejše zavarovano območje z naravnimi znamenitostmi' (*Triglavski narodni park*)
- *naselje* 'skupina strnjeno ali nestrnjeno pozidanih stanovanjskih stavb' (*Štepanjsko naselje, Dečkovo naselje*)
- *naselje* sin. *kraj* (*Ribiško naselje, Podjetniško naselje Kočevje*)
- *peč* 'v lastnih imenih gora s strmo steno na eni strani' (*Debela peč*)
- *plac* 'kraj' (*Mali plac*)
- *poldne* 'gora, nad katero je sonce točno opoldne' (*Trupejevo poldne*)
- *sel/selal/selce* sin. *vas* (*Opatje selo, Uršna sela, Dolenje selce*)
- *severna stena* 'na severni polobli proti severu obrnjena, navadno večja, bolj strma, osojna, težje prehodna stena gore' (*Triglavska severna stena*)
- *toplice* 'zdravilišče z vodo toplega izvira, vrelca' (*Istrske toplice*)
- *trg* 'odprti javni prostor' (*Mestni trg*)
- *trg* 'podeželsko naselje' (*Stari trg ob Kolpi*)
- *ulica* 'javna prometnica v mestu ali naselju' (*Idrijska ulica*)
- *vas* 'podeželsko naselje' (*Dolenja vas*)
- *voda* 'tekočina, ki kot reka, jezero, morje sestavlja vodni ovoj Zemlje ali hidrosfero' (*Težka voda*)
- *zob* 'pokončna skalna štrlina v steni ali na grebenu' (*Babji zob*)

Predlog

Z **malo** začetnico pišemo neprve **splošne izraze**, npr. *smer, dvor* ipd., v besednih zvezah, ki so postale lastno ime: *Slovenska smer, Tacenski dvori* (*dvor* sin. *hiša*), *Koroška vrata, Gledališka stolba* (*stolba* sin. *stopnišče*), *Divje babe* (< *divje babe*, mitološka bitja), *Bermudski trikotnik, Kamniti lovec, Veliki voz, Mali medved*. Mednje sodijo tudi **upravno-politični izrazi**, npr. *država, banovina, republika, (rimsko) cesarstvo, kraljestvo, rajh*, županija: *Papeška država/Cerkvena država, Beneška republika, Sveto rimsko cesarstvo, Ilirsko kraljestvo, Tretji rajh, Istrska županija*.

Posebnost

Malo začetnico neprve sestavine ohranjamo v imenih nekdanjih dolin, jam, polj ipd., ki so zdaj imena mestnih predelov in središč ali ulic: *Rožna dolina* (nekoč dolina s travniki zunaj Ljubljane), *Rožna dolina, c. II.* (ulica), *Zelena jama* (ime nekdanje gramozne jame, ki je sčasoma ozelenela), *Ob Zeleni jami* (ulica),¹ *Zlato polje* (nekoč polje, Kranj, nasproti *Zlato Polje*, naselje), *Mala vas* (ulica), *Bavarski dvor* (del mestnega središča v Ljubljani, imenovan po nem. *Baierischer Hof*).

Nasvet

Pozorni moramo biti na neprve splošne izraze v imenih, ki so doživeli **pomenski prenos** (zaradi npr. podobnosti ali zgodovinskega razvoja) in jih pišemo z **veliko** začetnico. V manj natančnem izražanju se zanje uporabljajo tudi skrajšana imena:

- *Grmada* in *Polhograjska Grmada/Grmada* (*grmada* 'velik kup lesa, določen za gorenje')
- *Murska Sobota/Sobota* (*sobota* 'šesti dan v tednu')
- *Oltar* (gora) z vrhovoma *Veliki Oltar* in *Mali Oltar* (*oltar* 'oltarna miza')
- *Veliko Kladivo/Kladivo* (*kladivo* 'orodje za tolčenje')

Z **veliko** začetnico pišemo neprva občna poimenovanja, ki so zaradi **pomenskega prenosa** postala lastna imena. Sem sodijo tisti **strokovni izrazi** (geografski, geološki, planinski, urbanistični, arheološki), s katerimi ne poimenujemo izvorno izražene zemljepisne danosti, ampak drugo zemljepisno danost, npr.:

- *Babni Vrt* (naselje, ne *vrt* 'obdelovalno zemljišče')
- *Gadova Peč* (vinske gorice, ne *peč* 'skala, zlasti večja')
- *Jezerska Kočna* (gora, ne *kočna* 'polkrožen zaključni del ledeniške doline')
- *Stara Fužina* (naselje, ne *fužina* 'manjši obrat za topljenje in predelavo železove rude')
- *Visoki Rokav* (vrh, ne *rokav* 'stranski, nižji del grebena')
- *Zidani Most* (naselje, ne *most* 'objekt, po katerem vodi pot čez globinske ovire')

1 Na hišnih tablicah je zapisana z malo začetnico: *Ob zeleni jami*, na zemljevidih in v knjižnih virih z veliko: *Ob Zeleni jami*.

Nasvet

Pozorni moramo biti na

a) **enakoglasnice**, saj je lahko neprvo občno poimenovanje strokovni izraz za zemljepisno danost, tj. goro (*Limbarska gora, Donačka gora, Črni vrh, Srednji vrh, Tolsti vrh*), hrib (*Toško čelo, Obla gorica*), vrh (*Črna gora*), greben (*Kalški greben*), reko (*Kamniška bistrica*), jamo (*Volčja jama*), rog 'vitka in koničasta pokončna skalna tvorba v steni, grebenu' (*Jelenov rog*), ali pa je izraz doživel pomenski prenos in z njim poimenujemo drugo zemljepisno danost, npr. naselje (*Limbarska Gora, Donačka Gora, Črni Vrh, Srednji Vrh, Tolsti Vrh, Toško Čelo, Obla Gorica, Kamniška Bistrica, Volčja Jama*), vrh (*Kalški Greben*), planoto (*Kočevski Rog*), državo (*Črna gora*);

b) **razlikovanje med neprvim strokovnim izrazom za zemljepisno danost** (lahko tudi stilno zaznamovanim) in enakim izrazom, ki je s pomenskim prenosom postal lastno ime: *Livanjsko polje* (polje) nasproti *Babno Polje* (naselje), *Medijske toplice* (toplice) nasproti *Dolenjske Toplice* (naselje), *Prešernova cesta* (cesta) nasproti *Ptuj-ska Cesta* (naselje); *Čepovanski dol* (*dol* sin. *dolina*) nasproti *Brezovi Dol* (naselje), *Pekrska gorca* (osameli grič z vinogradi v okolici Maribora) nasproti *Cmereška Gorca* (naselje), *Poldov rovt* (*rovt* 'travnik na nekdanjem izkrčenem zemljišču') nasproti *Laški Rovt* (naselje), *Matkova krnica* (*krnica* 'polkrožna globel pod strmim grebenom, v zgornjem delu ledeniške doline') nasproti *Idrijske Krnice* (naselje), *Židovska steza* (*steza* 'ozka pot za pešce' v Ljubljani) nasproti *Rakova Steza* (naselje), *Dolga njiva* (*njiva* 'razmeroma ravno, podolgovato travnato območje v strmem svetu, uravnano dno večje vrtače, zaprte doline', planina) nasproti *Dolga Njiva pri Šentlovrencu* (naselje);

c) **razlikovanje med prvotnim enobesednim imenom Brda**, ki je dobilo razlikovalno sestavino *Goriška* in ohranilo veliko začetnico (*Goriška Brda*), v rabi pa je tudi skrajšano ime *Brda*, in večbesednima imenoma, v katerih so *brda* ('gričevnata pokrajina') strokovni izraz (*Šavrinska brda, Koprška brda*);

č) **nekdanja imena toplic**, ki so postala imena naselij, npr. *Dolenjske Toplice*, sedanje zdravišče pa ima v imenu ime naselja, npr. *Terme Dolenjske Toplice* (terme, imenovane po naselju *Dolenjske Toplice*).

5 Strokovni izrazi

Nekateri strokovni izrazi za zemljepisne danosti se v zemljepisnih imenih pojavljajo le v krajevnih imenih (npr. *luža* v npr. *Luža, Mrzla Luža; mlaka* v npr. *Mlaka, Čučja Mlaka; kostel* v npr. *Kostel, Blatenski Kostel*), nekatere besedne zveze pa so predvsem občnoimenska jedra v stalnih besednih zvezah z lastnimi imeni (npr. *krajinski park Sečoveljske soline, gozdni rezervat Pragozd Krokar, hitra cesta Razdrto–Vipava*). V seznamu so tudi strokovni

izrazi, ki v terminoloških slovarjih (geografskem, planinskem itd.) manjkajo, npr. *toplice* in *terme*, *gaj*, *plitvina*, *poldne*, *rudogorje*, *tok* (ta je samo v besedni zvezi, npr. *morski tok*, čeprav se pojavlja v zemljepisnih imenih, npr. *Kalifornijski tok*, *Zalivski tok*), *zatok*, dodani so tudi tisti, ki so povezani z arheološkimi najdišči (npr. *kostel*, *gradišče*, *gradec*). Izrazi drugih strok, s katerimi ne poimenujemo zemljepisnih danosti, so uvrščeni med splošne izraze. Izraza *poldne* ne najdemo med strokovnimi izrazi, a bi ga lahko glede na zemljepisno danost, ki jo poimenuje ('gora, nad katero je sonce opoldne'), mednje za pravopisne namene lahko uvrstili. Najdemo ga v zvezi s svojilnim (*Trupejevo poldne*) in vrstnim pridevnikom (*Maloško poldne*, nem. *Mallestiger Mittagsgogel*).

Neenotnosti v terminoloških slovarjih je opaziti tudi pri izbiri upravno-političnih izrazov. Tako sta npr. *federacija* in *konfederacija* v *Geografskem terminološkem slovarju* na Franu, drugih, npr. *banovina*, *cesarstvo*, *država*, *emirat*, *kneževina*, *kraljestvo*, *rajh*, *republika*, *županija*, pa ni.

V nekaterih, sicer redkih primerih, je treba biti pri izbiri strokovnih izrazov previden, npr. v imenu *Dolga njiva* je pomemben planinski izraz *njiva* ('razmeroma ravno, podolgovato travnato območje v strmem svetu, uravnano dno večje vrtače, zaprte doline') in ne geografski *dolga njiva* ('njivsko zemljišče, katerega kosi se neurejeno nizajo v različnih smereh, pri čemer se ozki in dolgi delci menjavajo z zemljiškimi grudami').

Večjo zadrego predstavljata besedi *baba* in *dedec*, saj sta bodisi splošna izraza (*baba* 'ženska, navadno starejša', *dedec* 'moški, navadno starejši') bodisi (v *Planinskem slovarju* na Franu) strokovna izraza (*baba* 'izrazita osamela skala, del gore ali gora z razklanim vrhom', *dedec* 'izrazito pokončna, osamela živa skala, gora ali njen del'). V *Etimološkem slovarju slovenskih zemljepisnih imen* je v geslu *Bába* razlaga besede *baba* 'slok kamnit rogelj, ki štrli iz tal ali skalovja, nenavadno debel kamen, odtrgana skala' in 'gorski vrh, vršac, glava', v geslu *Déd* (tu omenjen tudi *Dedec*) pa je razlaga besede *ded* 'slok, pokonci štrleč kamnit rogelj, ki se dviga iz pečevja ali melišča'. V *Planinskem slovarju* je v geslu *bába* razlaga 'v lastnih imenih izrazita osamela skala, del gore ali gora z razklanim vrhom', v geslu *dédec* pa 'zlasti v lastnih imenih izrazito pokončna, osamela živa skala, gora ali njen del'.

V rabi sta kot neprvi sestavini zemljepisnih imen večinoma pisani z veliko začetnico, npr. *Dovška Baba*,² *Velika Baba*, *Lučki Dedec*, *Kamniški Dedec* (gl. tudi Razlikovalne sestavine). Konec koncev tudi »razklanost« v razlagi *babe* in »pokončnost« v razlagi *dedca* kažeta na povezavo s splošnim pomenom *babe* in *dedca* (Kaj je bilo prej – kura ali jajce?), zato bi zglede lahko uvrstili v *Nasvet*. Mogoče je najti tudi ime *Poljanska baba* (*baba* 'slok kamnit rogelj, ki štrli iz tal ali skalovja, nenavadno debel kamen, odtrgana skala') z ustrežno pisano začetnico.

Predlog

V pravilih bi bilo koristno imeti abecedni seznam strokovnih izrazov (geografskih, geoloških, urbanističnih, planinskih, arheoloških). Dodati bi bilo treba manjkajoče in izpustiti izraza *baba* in *dedec*.

Strokovni izrazi za zemljepisne danosti (tudi stilno zaznamovani): *akvadukt*, *arhipelag*, *avenija*, *avtocesta*, *barje*, *bazen*, *bistrica*, *blato*, *boršt*, *brda*, *brdo*, *breg*, *brezno*, *britof* (sin. *pokopališče*), *celinska polica*, *cesta*, *čelo*, *deželja*, *dobrava*, *dol*, *dolina*, *draga* (sin. *vrtača*), *drevored*, *erg*, *federacija*, *federativna republika*, *fužina*, *gaj*, *gejzir*, *glava*, *globina*, *gora*, *gorca* (sin. *vinograd*), *gorica* (sin. *hrib*, *grič*), *gorice* (sin. *vinograd*), *gorovje*, *gorstvo*, *gozd*, *gozdni rezervat*, *graben*, *gradec*, *gradišče*, *grapa*, *greben*, *grič*, *gričevje*, *grofija* ('grofova posest', 'upravna enota'), *hitra cesta*, *hrbet*, *hrib*, *hribovje*, *izvir*, *jama*, *jarek*, *jezero*, *kal*, *kamen*, *kanal*, *koliševka*, *kolk*, *komet*, *konec*, *konfederacija*, *konta*, *kopa*, *kopališče*, *kostel* (sin. *gradišče*), *kot*, *kotel*, *kotlina*, *krajina*, *krajinski park*, *kras*, *križ*, *krnica*, *kuk* (sin. *kolk*), *laguna*, *laz*, *ledena jama*, *ledeni pokrov*, *ledenik*, *log*, *loka*, *lokalna cesta*, *lug/luga* (sin. *močvirje*), *luknja*, *luža*, *magistrala*, *mesto*, *mlaka*, *močvirje*, *morje*, *morost* (sin. *barje*), *most*, *naftovod*, *naravni park*, *naravni rezervat*, *nariv*, *narodni park*, *naselje*, *nasip*, *nižavje*, *njiva*, *obala*, *ocean*, *okno*, *otočje*, *otok*, *ozebnik*, *ozemlje*, *ožina*, *park*, *peč* (sin. *jama*, *pečina*, *skala*, *gora*), *pečina*, *pešpot*, *plac* (sin. *prostor*), *planina*, *planja*, *planota*, *plaz*, *plitvina*, *plošča*, *plovna pot*, *poč*, *pod*, *podolje*, *pogorje* (sin. *gorovje*, *gorstvo*), *pokrajina*, *poldne*, *polica*, *poljana* (sin. *polje*), *polje*, *polotok*, *pot*, *potok*, *prag*, *pragozd*, *predmestje*, *prekop*, *preliv*, *prelom*, *primorje*, *prospekt*, *provinca*, *puščava*, *ravan*, *ravnik*, *ravnina*, *razglednik*, *reber*, *rebro*, *regijski park*, *regionalna cesta*, *reka*, *ribnik*, *rob*, *rog*, *rokav*, *rovt*, *rt*, *rtič*, *rudogorje*, *sedlo*, *sela*, *selce*, *selo*, *skala*, *slap*, *slatina*, *soline*, *soteska*, *spodmol*, *sredogorje*, *stena*, *stepa*, *steza*, *stolp*, *šelf*, *ščit* (sin. *zemeljski ščit*), *špica*, *špičje*, *špik*, *športni park*, *štradon* ('pot, cesta na Ljubljanskem barju'), *tektonski jarek*, *terme* (sin. *toplice*), *tok*, *toplice*, *trg*, *turn* (sin. *stolp*), *učna pot*, *ulica*, *uvala*, *vas*, *vdolbina*, *vinska pot*, *vinograd*, *vintgar*, *vir*, *višavje*, *voda*, *vrata*, *vrh*, *vršac*, *vršaj*, *vrt*, *vrtača*, *vzhod*, *zabavišni park*, *zaliv*, *zatok*, *zemeljska ožina*, *zid*, *zjavka/zijalka*, *zob*, *železnica* (sin. *železniška proga*), *žleb*.

2 Tudi samo *Baba* (*Dovška Rožca*) (Klinar: 2005, 89).

6 Razlikovalne sestavine

Z dodajanjem razlikovalnih sestavin so nastala nova imena. V domačih imenih so najpogostejši vrstni pridevniki (*mali, veliki, zgornji, spodnji, gornji, dolnji, stari, novi, srednji*), tudi zastareli (npr. *gorenji* sin. *gornji, dolnji* sin. *doljni*), in izkrajevni vrstni pridevniki (npr. *kobariški, polhograjski, divaški, dravski*), v podomačenih zemljepisnih imenih (eksonimih) tudi *južni, severni, vzhodni, zahodni, jugovzhodni* ipd. Stojijo bodisi pred imeni, ki obstajajo tudi v samostojni obliki, npr. *Grmada* (več vrhov) in *Polhograjska Grmada* (v Polhograjskih Dolomitih), bodisi so sestavina tistih imen, ki se v uradnih imenih pojavljajo samo skupaj z razlikovalno sestavino (*Spodnje Kriško jezero*), v rabi pa lahko tudi brez nje (*Kriško jezero, Grmada < Polhograjska Grmada*) ali v določeni skladenjski rabi (*Kriški jezери*). Razlikovalno sestavino in prvo sestavino za njo pišemo z veliko začetnico, začetnica drugih sestavin pa se ravna po siceršnjih pravilih.

Neenotnosti v zapisih predvsem domačih večbesednih zemljepisnih imen v rabi ni veliko. Nekaj je npr. težav s *kopo* (splošni in strokovni izraz). Kljub jasnim zgledom v primeru izraza *kopa/Kopa* (*Kopa, Velika Kopa, Belska Kopa*) se zatakne pri *Matkovi kopi/Kopi*, podobno pri *Vodnikovem Vrščacu/vrščacu*³ (*vršac* 'mogočen stožčast vrh, gora'), ter *Velikem Babanjskem skednju/Skednju*⁴ in *Malem Babanjskem skednju/Skednju*.

Predlog

Razlikovalno sestavino in prvo sestavino za njo pišemo z **veliko** začetnico, začetnica drugih sestavin pa se ravna po siceršnjih pravilih: *Polje* in *Novo Polje, Osolnik* in *Mali Osolnik, Dolomiti* in *Polhograjski Dolomiti, Kras* in *Diviški Kras, Stol* in *Kobariški Stol, Kopa* in *Velika Kopa, Belska Kopa, Dvor* in *Dravski Dvor, Nova vas* in *Stara Nova vas, Črnelska špica* in *Velika Črnelska špica, Shetlandski otoki* in *Južni Shetlandski otoki; Dolenje Mokro Polje; Zgornje Kriško jezero, Spodnje Kriško jezero, Srednje Kriško jezero (Kriška jezera), Dolnja Težka Voda, Gornja Težka Voda* (nasproti *Težka voda* za potok), *Mala Bahamska plitvina, Velika Bahamska plitvina (Bahamski plitvini)*.

³ Tudi *Vršac nad Zadnjico*.

⁴ Tudi *Veliki Babanjski Škedenj*.

Nasvet

Pozorni moramo biti na

a) **nprvi vrstni pridevnik** za razlikovalno sestavino, ki je del enkratnega imena in ga pišemo z malo začetnico: *Veliki vzhodni erg* (ni **Malega vzhodnega erga*), *Veliki zahodni erg* (ni **Malega zahodnega erga*), *Novi južni Wales* ('Novi Wales na južni polobli', ni **Novega Severnega Walesa*);

b) **enakoglasnice**, saj je lahko razlikovalni dodatek občno poimenovanje in ga pišemo z malo začetnico, npr. *zahodni* 'ki je v zvezi s smerjo na nebu ali Zemlji' (*zahodna Nemčija*), ali je del lastnega imena in ga pišemo z veliko začetnico, npr. *Zahodna Nemčija* 'do 1990 Zvezna republika Nemčija'.

7 Občnoimenska jedra

Kljub pravilu, da občnoimensko jedro ob lastnem imenu pišemo z veliko začetnico, če je del lastnega imena, sicer ne (je del besedne zveze), je težko izbrati pravo začetnico brez poznavanja stvarnih dejstev. Podobno je z imeni, ki so v eSP 2003, § 68 (poslopja in drugi samostojni objekti), uvrščena med zemljepisna imena, v novih pravilih pa bodo med **stvarna imena**. To velja za poslopja in druge samostojne objekte, pokopališča, avtobusna in železniška postajališča, letališča, pristanišča, prireditvene prostore in zabaviščne parke: *kartuzija Žiče*, *grad Kostanjevica*, *palača Manzioli*, *dvorec/grad Goričane*, *vila Zlatica*, *cerkev svetega Jožefa*, *stolnica svetega Nikolaja*, *kapela Marije Zdravje bolnikov*, *športni park Stožice*. Potreba po izražanju lastnoimenskosti se pojavlja v vseh teh kategorijah. Nekatera imena poslopij so zato preimenošana (*Žička kartuzija*, *Kostanjeviški grad*, *Manzolijska palača*) ali natančneje imenovana (*Stadion Stožice*); v rabi so tudi brez občnoimenskega jedra (*Sveti Jožef*, *Sveti Nikolaj*) ali pa občnoimensko jedro postane del lastnega imena, naj gre za predstavljanje kake stavbe kot arhitekturne stvaritve (*Vila Šubic* 'vila arhitekta Vladimirja Šubica'), lastnega imena protokolarnega objekta (*Vila Podrožnik*), stanovanjskega objekta (*Vila Urbana* v Ljubljani).

8 Predložna imena

Izbira začetnice v predložnih imenih je ne samo velik izziv za uporabnike, ampak tudi za jezikoslovce. Pravopisna pravila, ki bi zadovoljila vse, je že zaradi lokalne rabe in skladenjskih zvez, v katerih se ta imena pojavljajo, težko sestaviti.

Predlog

Neprvo sestavino v predložnih imenih pišemo z **veliko** začetnico, če je lastno ime, če se je povezava z občnim poimenovanjem v zavesti uporabnikov povsem izgubila ali če gre za skrajšano ime: *Ob Ljubljani, Pri Fari, Na Lescu, Za Moše-nico, V Zideh, Za Gradom (Grad < Ljubljanski grad)*.

Neprvo sestavino v predložnih imenih pišemo z **malo** začetnico, če je povezava z občnim poimenovanjem jasna: *Na klančku, Na jami, Ob železnici, Pod gozdom, Za vasjo, Za trnjem, Pri vodici*.

9 Sklep

Med pregledovanjem gradiva, iskanjem ustreznih zgledov in preverjanjem zapisov v rabi sem skušala ugotoviti, ali sedanja pravopisna pravila uporabnikom res povzročajo take preglavice, kot se pogosto zdi. Hkrati sem razmišljala o tem, kaj bi bilo treba v pravilih spremeniti, da bi uporabniki v dvomu lahko ime zapisali pravopisno pravilno. Ugotovila sem naslednje: pisci, ki dobro poznajo tematiko, večinoma izbirajo ustrezno začetnico; dosedanja pravila je treba tako preurediti, da bodo jasna in pregledna; prikazati je treba prehod občnoimenskih sestavin v lastno ime (pomenski prenos) in dodati več enakoglasnih zgledov in zgledov z neprvo enakoglasno sestavino, saj o veliki začetnici lahko povedo celo več kot pravila sama; spremembe bi se tikale le zgledov *Kočevski Rog, Goriška Brda, Črna gora* (država) ter predložnih imen in imen, v katerih je v rabi opaziti dvojne zapise.

Pravopisna pravila za različna poglavja (od pisnih znamenj, začetnice, prevzetih besed do slovnicega orisa ipd.) so izčrpna in napisana za zahtevnejše uporabnike (slovaropisce, pisatelje, strokovne in znanstvene pisce, prevajalce, lektorje, učitelje, novinarje itd.), zato tudi poglavje o začetnici v zemljepisnih imenih ne more biti izjema. V slovarskem delu bodo ponazorjena z naborom raznovrstnih zgledov, ti pa bodo povezani s pravili.

Za manj zahtevne uporabnike bo treba pripraviti preprostejšo različico vseh pravopisnih poglavij. Za osnovnošolsko in srednješolsko izobražene bi zadostoval prikaz začetnice v enobesednih zemljepisnih imenih in delitev večbesednih imen v dve skupini: v prvi bi bila neprva občna poimenovanja, ki poimenujejo točno določeno zemljepisno danost, v drugi neprva občna poimenovanja, ki so doživela pomenski prenos. Pomagati bi jim morali s so-

postavljanjem enakoglasnih zgledov (*Črni vrh* nasproti *Črni Vrh*) in zgledov z neprvo enakoglasno sestavino (*Polhograjska gora* nasproti *Kranjska Gora*), med šolanjem pa jim nuditi informacijo o tem, kaj z imenom poimenujemo (npr. goro ali naselje), in jih navajati na uporabo portala Fran in drugih relevantnih virov.

10 Viri in literatura

- eSP 2003 = *Slovenski pravopis* (Jože Toporišič idr.). Elektronska izdaja. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Založba ZRC.
- Etimološki slovar = Snoj, Marko, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Modrijan založba, d. o. o., in Založba ZRC.
- Fran = Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2014–, različica 6.0, www.fran.si, dostop 20. 11. 2019.
- Geografski = *Geografski terminološki slovar*, <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/geografski>, dostop 20. 11. 2019.
- Klinar 2005 = Stanko Klinar, *55 krat Karavanke*, Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, 2005.
- Planinski = *Planinski terminološki slovar*, <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/planinski>, dostop 20. 11. 2019.

11 Pregledani viri in literatura

- Dobrovoljc, Helena, Jakop, Nataša, 2011: *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Založba ZRC.
- eSSKJ 2000 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Elektronska izdaja. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Založba ZRC.
- eVSL 2005 = *Veliki splošni leksikon*. Elektronska izdaja. Ljubljana: DZS.
- Fran = www.fran.si, dostop oktobra 2019.
- Geopedia.si = http://www.geopedia.si/#T105_x499072_y112072_s9_b4.
- Gigafida 2.0: Korpus pisne standardne slovenščine, <https://viri.cjvt.si/gigafida/>.
- Hribi.net = <https://www.hribi.net/>.
- Jakopin, Franc, Korošec, Tomo, Logar, Tine, Rigler, Jakob, Savnik, Roman, Suhadolnik, Stane, 1985: *Slovenska krajevna imena*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Kladnik, Drago, Perko, Drago, 2013: *Slovar slovenskih eksonimov*. Ljubljana: Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU, Amebis, d. o. o., Kamnik, in Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Klinar, Stanko, 1991: *Sto slovenskih vrhov*. Prešernova družba, Ljubljana.
- Klinar, Stanko, 2005: *55 krat Karavanke*. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana.
- Majdič, Viktor, 1996: *Razgledi po krajevnih imenih, Krajevna imena v luči slovnice obravnave*. Rokus, Ljubljana.
- Orožen Adamič, Milan, Perko, Drago, Kladnik, Drago, 1996: *Priročni krajevni leksikon Slovenije*. DZS, d. d., Ljubljana.